

Sipelgad – kutsumata külalised

Hobusipelgas.

End hoonetes sisseadnud sipelgad võivad osutada tõeliseks nuhtluseks.

Sipelgad kuuluvad kiletiivaliste seltsi ning on lähedased sugulased kodumesilastega. Nagu mesilastel, on ka sipelgatel neli tiiba, kuid need esinevad ainult suguisenditel.

Sipelgad on ühiselulised putukad, kellel on välja kujunenud tööjaotus. Enamik pesa liikmetest on tiivutud ja suguvõimetud emased töösipelgad. Nende ülesanne on pesa ehitada-kaitsta, hankida toitu, hoolitseda järglaste eest. Sõltuvalt liigist on pesas üks või mitu tiivutut emasipelgat, kelle ainus ülesanne on muneda.

Tiivulisi emas- ja isassipelgaid kasvab üles tavaliselt üks põlvkond aastas. Inimese vaatevälja ilmuvad nad vaid lühikeseks paarituslennu ajaks.

Sipelgaliike arvatakse maailmas olevat üle 7000. Eestis elab üle 30 erineva liigi, kuid kodudes teevad neist kahju põhiliselt kolm: mullamurelased, vaaraosipelgad ja hobusipelgad.

4–5 mm pikkused mullamurelased ja neist kõvasti suuremad hobusipelgad on meie tavaloodusesse kuuluvad putukad. Kõigest 2,5 mm pikkused vaaraosipelgad on siia “importitud” troopilistest maadest. Õues võivad elada ka kuklased, rautsikud või kollased murelased.

Sipelgad eelistavad loomset toitu. Et seda nende jaoks kunagi piisavalt pole, on nad hakanud toiduks tarvitama ka taimemahla ja lehetäide magusaid eritisi.

Sipelgad koguni kaitsevad oma toiduallikaid lehetäisid ning soodustavad nende arengut. Mõned liigid viivad lehetäide mune isegi tal-

veks oma pesa hoiule. Kevadel toovad nad need taimedele tagasi. Aiapidajaid see mõistagi ei rõõmusta.

Mullamurelased tungivad tuppa toidujahile

Mullamurelane on kõige tavalisem siseruumides esinev liik. Tavaliselt asub nende pesa siiski väljas: rohumättas, lillepeenras, plaatide, kivide ja lauamaterjali all või maja sokli ääres. Maapinnal on nende pesad märgatavad väikestest mullasõmeratest kuhilatena.

Tuppa tungivad mullamurelased kevadel ja suvel eesmärgiga leida toitu.

Kui mullamurelasi esineb ka talvel, tuleneb see sellest, et nende pesa asub kas maja konstruktsioonis, hoone all või vahetus läheduses. Toasoojus hoiab tavaliselt talveunne jäävad murelased ärkvel aastaringelt. Nad tungivad kõikjale, kus võib leida toitu, enamasti magusast.

Mullamurelane.

Vaaraosipelgad elavad ainult siseruumides

Vaaraosipelgat kirjeldati esimest korda 1758 Egiptuses, 70 aastat hiljem oli see liik juba väga tuntud Inglismaalgi. Kuna meremehed on neid oma lastiga laiali vedanud, on neid nimetatud ka laevasipelgateks.

Lõunamaist päritolu vaaraosipelgad vajavad elamiseks piisavat, üsna sooja (üle 18 °C) kohta ja niiskust. Saada peab olema toitu ja vett. Pesad asuvad tavaliselt mingi soojaallika – ahju, keskküttekatla, soojatoru, radiaatori – läheduses. Vaaraosipelgatest on raske lahti saada. Pesi on palju ning need asuvad tihti peale raskesti ligipääsetavates kohtades. Tänu väiksusele mahuvad need putukad läbi ka kõige tillematest pragudest. Kodutingimustes on vaaraosipelgad sama ebameeldivad toiduröövlid nagu mullamurelased. Kuid erinevalt viimastest eelistavad vaaraosipelgad proteiini sisaldavat toitu (liha, maks, veri) ning tekitavad näiteks haiglates ohtu hügieenile.

Hobusipelgad närvivad pesa puidu sisse

Looduses rajavad hobusipelgad oma pesa tavaliselt elava haavapuu tüvesse. Kuid nad võivad närida pesa ka maja puitkonstruktsiooni, näiteks seinataladesse või põrandasse. Pesa suurus piirdub tavaliselt paari meetriga talast, kuid uuristatud pesakäigud on ohtlikud, kui nad asuvad hoone vastupidavuse seisukohast olulistes kohtades. Siseruumidesse satub hobusipelgas enamasti juhuslikult.

Allikad: www.transmeri.ee;
Mati Martin, “Kutsumata külalised”
(Maalehe Raamat, 2003).